

Johannes 21:1-14: Christus geeft zijn leerlingen onderricht over hun taak

Johannes 21:

¹ Hierna verscheen Jezus weer aan de leerlingen, nu bij het Meer van Tiberias. Dat gebeurde als volgt.² Bij het meer waren Simon Petrus en Tomas (dat betekent 'tweeling'), Natanaël uit Kana in Galilea, de zonen van Zebedeüs en nog twee andere leerlingen.³ Petrus zei: 'Ik ga vissen.' 'Wij gaan met je mee,' zeiden de anderen. Ze stapten in de boot, maar de hele nacht vingen ze niets.

⁴ Toen het al ochtend werd, stond Jezus op de oever, al wisten de leerlingen niet dat het Jezus was.⁵ Hij riep: 'Hebben jullie soms iets te eten?' 'Nee,' antwoordden ze.⁶ 'Gooi het net aan stuurboord uit,' riep Jezus, 'dan lukt het wel.' Ze wierpen het net uit en er zat zo veel vis in dat ze het niet omhoog konden trekken.

⁷ De leerling van wie Jezus hield zei tegen Petrus: 'Het is de Heer!' Zodra Simon Petrus dat hoorde, schortte hij zijn bovenkleed op – meer had hij niet aan – en sprong in het water.⁸ De andere leerlingen kwamen met de boot en sleepten het net vol vis achter zich aan. Ze waren niet ver van de oever, ongeveer tweehonderd el.

⁹ Toen ze aan land kwamen zagen ze een vuurtje met vis erop en brood.¹⁰ Jezus zei: 'Breng ook wat van de vis die jullie net gevangen hebben.'¹¹ Simon Petrus ging weer aan boord en trok het net aan land. Het zat vol grote vissen, welgeteld honderddrieënvijftig, en toch scheurde het niet.

¹² Jezus zei tegen hen: 'Kom, eet iets.' Geen van de leerlingen durfde Hem te vragen wie Hij was, ze begrepen dat het de Heer was.¹³ Jezus nam het brood en gaf hun ervan, en Hij gaf hun ook vis.

¹⁴ Dit was al de derde keer dat Jezus aan de leerlingen verscheen nadat Hij uit de dood was opgestaan.

Het lijkt erop dat hoofdstuk 20 oorspronkelijk het slot was van Johannes' Evangelie. Dit gedeelte eindigt immers met de woorden: 'Jezus heeft nog veel meer wondertekeningen voor zijn leerlingen gedaan, die niet in dit boek staan, maar deze zijn opgeschreven opdat u gelooft dat Jezus de messias is, de Zoon van God, en opdat u door te geloven leeft door zijn naam' (20:3-31). Een prachtige afsluiting.

Maar dan volgt toch nog een extra hoofdstuk over een derde ontmoeting tussen Jezus en een groep volgelingen van Hem. Kennelijk wil Johannes deze geschiedenis nog beslist bij z'n Evangelie hebben, als een soort aanhangsel. Alleen dat al geeft aan dat dit gedeelte een speciale betekenis heeft.

Het bijzondere van dit hoofdstuk blijkt ook uit de brede aankondiging ('Hierna verscheen Jezus weer aan de leerlingen, nu bij het Meer van Tiberias. Dat gebeurde als volgt.') en uit het nadrukkelijk slot van het eerste gedeelte ('Dit was al de derde keer dat Jezus aan de leerlingen verscheen nadat Hij uit de dood was opgestaan.').

Op grond van deze gegevens kunnen we zeggen: via deze geschiedenis had Jezus zijn leerlingen - en heeft Hij via hen ons! - iets speciaals te vertellen. Maar wat dan? Bedacht moet worden dat Jezus hier sprak met de leerlingen die na Pinksteren de wereld zouden intrekken om het grote nieuws over de levende Jezus uit te dragen. Wat Jezus tijdens de gebeurtenissen uit hoofdstuk 21 doet, is dan ook dat Hij die leerlingen onderricht geeft over hun aanstaande taak. Dan gaat het niet zozeer over de inhoud van die taak, want die is voldoende aan de orde geweest tijdens de eerste twee ontmoetingen. Tijdens deze derde ontmoeting gaat het over de uitvoering van hun taak.

1 Het heeft zin aan Christus' Woord te gehoorzamen

In de tijd na hoofdstuk 20 zijn de leerlingen allemaal onderweg naar Galilea. Dat heeft Jezus hun na zijn levendwording opgedragen, eerst via een engel en later ook zelf. Op een gegeven moment bevindt zich een zevental aan de zee van Tiberias. Als de avond valt zegt de kordate Petrus: 'Ik ga vissen.' Hij wil z'n oude handwerk weer even oppakken, in afwachting van de komst van Jezus. Heel begrijpelijk, want ze hebben op dat moment geen speciale taak en moeten eerst nog de Geest ontvangen. Het is daarom misplaatst kritiek op Petrus te hebben, zoals sommige uitleggers doen. Petrus wil gewoon z'n tijd nuttig besteden, en wie weet wil hij op deze manier ook een beetje inkomen vergaren.

Het lijkt me aannemelijk dat deze nacht oude herinneringen bij hen heeft opgeroepen. Denk alleen al aan het begin van hun actie. Lucas vertelt hoe Petrus en de zijnen de laatste keer hebben gevist; het verhaal daarover eindigde ermee: 'En nadat ze de boten aan land hadden gebracht, lieten ze alles achter en volgden Hem' (Lucas 5:11). Vanaf dat moment waren ze 100% van hun tijd in opleiding bij Jezus, want Hij had aangekondigd dat ze als taak zouden krijgen: 'Voortaan zullen jullie mensen vangen' (Lucas 5:10). En nu gebeurt precies het omgekeerde: ze duwen het scheepje (van Petrus?) van de oever weer het water in.

Het is nacht, kennelijk de beste tijd om vissen in je net te krijgen. Maar sneu voor het zevental: ze vangen helemaal niks. Mogelijk zijn ze daar wat humeurig van geworden: blijf je de nacht op en dan heb je geen succes; wat een pech. Maar even later ontmoeten ze Jezus en krijgen ze onderricht van Hem! Die nacht is dus uiteindelijk anders afgelopen dan ze verwacht hebben.

Zo werkt dat vaak. Je kunt op een gegeven moment met moeite in je leven geconfronteerd worden, waardoor je misschien mismoedig of zelfs bitter wordt. En later blijkt dan toch dat God daar een wending aan heeft gegeven die heilzaam was voor jou. Dit maakt duidelijk dat we voorzichtig moeten zijn in onze reactie op wat ons in ons leven overkomt. Je doet zomaar onrecht aan het bestuur van God.

Terug naar de leerlingen op het meer: als ze al uren tevergeefs aan het zwoegen zijn en intussen de morgen aanbreekt, staat Jezus op de oever. De leerlingen herkennen Hem niet. Ook zijn stem kunnen ze blijkbaar niet thuisbrengen als Jezus hen toeroept: 'Jongens, hebben jullie misschien wat vis voor Me?' (Bijbel in Gewone Taal) Waarschijnlijk heeft Jezus stelliger gesproken: 'Jullie hebben zeker niks voor Mij?' Met zijn zicht op alles weet Hij het antwoord al: 'Het vissen heeft jullie vast niks opgeleverd.' De leerlingen reageren kortaf en stekelig: 'Nee.' En dan gebeurt er iets ongewoons. De man op de oever roept hen toe: 'Gooi het net aan stuurboord uit, dan lukt het wel.' Ze gehoorzamen. Omdat ze denken dat ze met een vakman te doen hebben, die misschien iets ziet wat zij niet zien? Of zwichten ze voor het gezag dat uit die stem spreekt? In elk geval, ze gooien hun net uit en kunnen het even later niet meer omhoog trekken vanwege de grote hoeveelheid vis die erin zit.

Dit gebeuren laat weer zien wie Christus, onze Heer is: Hij heeft macht over het geschapene. Dat betekent meteen: verbonden met Hem zijn we niet willoos aan de natuur met haar krachten overgeleverd. Dat lijkt vaak wel zo, maar in feite valt de natuur altijd onder Christus' zeggenschap. Dat verklaart waarom in dit geval die vele vissen op de juiste tijd op de juiste plaats kwamen.

Het kan niet missen of de gebeurtenis vermeld in Lucas 5 dringt zich weer aan hen op. Bij die gelegenheid hadden ze immers zoveel vis gevangen dat hun netten dreigden te scheuren (Lucas 5:6). In elk geval Johannes legt de verbinding tussen de vroegere en de huidige visvangst. Daardoor zal het door hem heen zijn geflitst: 'Die man op de oever moet Jezus zijn!' Meteen zegt hij dit ook tegen Petrus: 'Het is de Heer!' Als Johannes dit uitroept, komt Petrus meteen in actie. Hij hoeft niet eens te kijken maar springt meteen het water in: hij wil geen tijd verliezen.

Deze gang van zaken roept de vraag op: waarom liet Jezus het gebeuren dat de leerlingen Hem als een onbekende zagen? Als verklaring kun je erop wijzen: wellicht was de afstand te groot of de schemer te donker om zijn gestalte goed te kunnen onderscheiden. Er was vast meer aan de hand.

Bij Jezus' ontmoeting met de twee reizigers naar Emmaüs blijkt dat het herkennen van Hem iets was waar Jezus zelf voor moest zorgen. In eerste instantie werd 'hun blik vertroebeld, zodat ze Hem niet herkenden' (Lucas 24:16). Dat zij Jezus niet herkenden, was kennelijk zijn opzet.

Dat geldt ook hier. Maar wat wilde Jezus daarmee bereiken? Hij wilde hun iets op het hart drukken betreffende hun taak, namelijk allereerst hoe belangrijk het is om te gehoorzamen aan zijn Woord. Want wanneer vond de herkenning plaats van Jezus, wanneer beseften ze 'Het is de Heer'? Toen ze gehoor hadden gegeven aan zijn opdracht om te vissen.

Zo kregen ze een boodschap mee voor de tijd dat ze mensen gingen vangen. Soms zouden ze zich dan misschien verloren voelen, omdat ze niet meer regelrecht met Jezus omgingen. Toch hoefden ze in die situatie niet met de handen in het haar te zitten, want hun taak was duidelijk: ze waren vissers van mensen. Bovendien was helder: ze moesten openstaan voor Christus en zijn Woord.

Ook tot ons wordt de oproep gericht: laat je leiden door de stem van je hemelse Vader. Luister naar het Woord van God, al gaat dat Woord misschien in tegen jouw gevoel en jouw ideeën.

Daarnaast maakte Jezus duidelijk dat het zin heeft te gehoorzamen. Want wat gebeurde er toen zij gehoor gaven aan Jezus' opdracht? Toen werd hun net overvol van vis. Dat kon hun moed geven voor de toekomst. Als ze straks mensen gingen vangen, zou dat vaak een moeizame taak zijn. Maar terugdenkend aan dat volle net konden ze gerust zijn: Jezus zou voor resultaat zorgen. Zijn vertrek mocht het einde betekenen van hun band met Hem op aarde, maar van zijn kant zou Jezus contact houden. Hij zou hen laten ondervinden dat gehoorzamen aan zijn Woord effect heeft. In het boek Handelingen komt naar voren hoe waar deze boodschap is, want overal hebben ze mensen voor Jezus kunnen vangen.

Dat is ook voor ons van betekenis. Natuurlijk hebben wij een andere taak dan de apostelen, maar wij hebben allemaal evengoed van God bezigheden gekregen, thuis, op ons werk, in de kerk. Daarbij stuiten we vaak op problemen. Je bent toegewijd bezig, maar het levert vaak geen aanwijsbaar resultaat op. Dat kan je neerslachtig maken, waardoor je de neiging krijgt het bijltje erbij neer te gooien.

Onze tekst maakt ons duidelijk: Christus roept ons op om bij ons bezig-zijn open te staan voor zijn Woord. Dat vraagt van ons dat we trouw zijn, aan Christus en aan onze taak. En vroeg of laat geeft Christus dit alles effect: Paulus zegt het zo: 'Wees standvastig...en zet u altijd volledig in voor het werk van de Heer, in het besef dat door de Heer uw inspanningen nooit tevergeefs zijn' (1 Korintiërs 15:58).

2 Het werkt ontspannend van Christus afhankelijk te zijn

In z'n enthousiasme springt Petrus overboord: hij wil zo snel mogelijk bij Jezus zijn. De anderen bevinden zich nog 90 meter van de kust en komen maar langzaam vooruit omdat ze het net meeslepen. En dan vertelt Johannes iets onverwachts: als ze aan land komen, zien ze een vuurtje met vis erop en brood. Door zijn scheppende macht heeft Jezus alles wat Hij nodig heeft. Maar verrassend genoeg zegt Jezus tegen hen: 'Breng ook wat van de vis die jullie zopas gevangen hebben.' Petrus trekt het net aan land. Het zit vol grote vissen, welgeteld 153. Hier spreekt de ooggetuige. Johannes ziet het nog voor zich dat ze hebben geteld. Z'n verbazing over de grote hoeveelheid is nog altijd niet verdwenen.

Vroegere bijbellezers kwamen met een symbolische verklaring van dit aantal. Alleen, zo'n verklaring blijft speculatief: je kunt eruit halen wat je erin stopt. Volgens mij geeft de tekst geen enkele aanleiding om aan dat getal 153 een speciale betekenis toe te kennen. Dat getal geeft alleen aan hoe royaal Jezus zijn volgelingen van vis voorzag. Dat is typisch Jezus. Die komen we ook tegen op de bruiloft te Kana, waar Hij de feestvierders voorzag van maar liefst 600 liter kwaliteitswijn. Zo maakt Hij ons duidelijk dat we met Hem een veelbelovende toekomst tegemoet gaan.

Deze episode roept overigens de vraag op: waarom liet Jezus zijn leerlingen vissen in het meer terwijl Hij, blijkt achteraf, die vis helemaal niet nodig had? Hij had zichzelf immers al van vis voorzien. Als tweede vraag kun je stellen: waarom lag er maar een beperkt aantal vissen op het vuur en vroeg Jezus zijn leerlingen om die hoeveelheid nog aan te vullen met vissen die zij gevangen hadden?

Door deze opmerkelijke gang van zaken wilde Jezus zijn volgelingen op het hart wil binden dat Hij niet afhankelijk is van de gelovigen.

Het is duidelijk: zijn leerlingen werden wel ingeschakeld. Christus ging dus niet achteloos aan hun gezwog voorbij, maar maakte er gebruik van. Daarom zei Hij ook tegen hen: 'Leggen jullie ook wat van je vis op dit vuurtje.' Maar Christus was niet op hen aangewezen. Voordat zij hun eigen bijdrage leverden, was er al dat vuurtje met de vis erop en het brood erbij.

Daaruit konden ze een boodschap afleiden voor hun taak, het vangen van mensen. Ze moesten daarin trouw zijn. Daarbij was bemoedigend voor hen dat voor God hun inzet meetelde en dat ook Christus die inzet waarde toekende. Maar de keerzijde was dat ze bescheiden moesten zijn. Christus was niet van hun inzet afhankelijk. Ook zonder hen kon Hij zijn doel bereiken.

Die beide kanten gelden nog altijd: we worden ingeschakeld maar Christus is niet van ons afhankelijk. Dat betekent enerzijds dat we er goed aan doen toegewijd te zijn aan onze taak. Daarbij kunnen we ons eraan optrekken dat we niet zinloos bezig zijn. God geeft ons beperkte werk een plaats in zijn geschiedenis, het werkt mee op de weg naar zijn doel. Christus kijkt dan ook met waardering naar wat wij als zijn volgelingen doen. Maar anderzijds hebben we geen enkele reden om ooit zelfgenoegzaam te zijn: 'Moet je nou eens zien wat ik allemaal tot stand breng.' De bouw van Gods koninkrijk wordt niet door ons bepaald. Beslissend is de inzet van Christus. Hij heeft zijn doel met de wereld en met de mensen, en Hij zorgt er zelf voor dat dat doel bereikt wordt.

Als je dat beseft, kun je ontspannen zijn. Zeker als je gewetensvol bent, kun je krampachtig in de weer zijn: 'Als ik dit niet doe, gebeurt er misschien dat...' Je kunt ook ontmoedigd raken om al je gezwog: 'Wat voor nut heeft het eigenlijk? Ik doe zo m'n best maar het breekt me bij de vingers af.' De tekst houdt ons voor: laat het over aan Christus. Natuurlijk moeten wij op ons kleine plekje trouw zijn, maar Hij staat garant voor het resultaat. Als we naar Christus kijken als onze grote voorganger, kan ons dat aansporen vol te houden en zelfs vreugde te kennen, ondanks alle moeiten die op ons afkomen.

3 Er kan zekerheid bestaan over Christus' liefde

Op een gegeven ogenblik zijn de leerlingen klaar met het binnenhalen van het net met de vissen. Dan zegt Jezus tegen hen: 'Kom, eet iets.' Daar wordt een merkwaardige zinnetje aan toegevoegd: 'Geen van de leerlingen durfde Hem te vragen wie Hij was, ze begrepen dat het de Heer was.' Dat geeft aan dat het uiterlijk van Jezus hun tot op zekere hoogte toch wat vreemd bleef. Er bestond afstand tussen de Jezus die daar zat en de Jezus met wie ze die jaren vertrouwelijk waren opgetrokken. En toch, de situatie was overtuigend genoeg: het moest en kon niet anders dan hun Heer zijn.

Als laatste herinnering aan deze episode vertelt Johannes: 'Jezus nam het brood en gaf hun ervan, en Hij gaf hun ook vis.' Uit dit vroege ontbijt spreekt een landelijke rust. Je ziet het voor je hoe Jezus die eenvoudige handelingen verrichtte, zodat het zevental letterlijk uit zijn hand at.

Deze ontmoeting was duidelijk anders dan de eerdere ontmoetingen. Toen is er heel wat afgepraat. Ook Jezus is bij die gelegenheid veel aan het woord geweest om zo z'n leerlingen onderricht te geven over zijn persoon en werk alsook over hun taak. Hier was alles anders. De gebeurtenissen waren overtuigend genoeg. Eveneens het samenzijn zelf vormde een soort boodschap, namelijk dat Christus' liefde naar hen uitging.

De leerlingen zaten daar met hun blik op hun Heer en op zijn voedsel-uitdelende handen. Het kan niet missen of ze ervoeren daarbij de warmte van zijn aanwezigheid. Dat hadden ze ook nodig, want ze gingen zware tijden tegemoet. Het boek Handelingen vertelt ervan hoe ze vervolgd zijn, gemarteld en zelfs vermoord. Door deze eenvoudige maaltijd met z'n veertien van onderlinge verbondenheid stak Jezus hun een hart onder de riem. Als zij straks zijn Woord gehoorzaamden, als zij bij de uitvoering van hun taak afhankelijk bleven van Hem, konden ze ervan overtuigd zijn: Christus hield van hen, zoals ze dat ook aan dat ontbijt hebben ervaren.

Dat geldt nog altijd. We hebben geen enkele reden om aan Christus' liefde te twijfelen. Al hebben wij een andere taak en leven wij in een andere tijd dan de apostelen: zoals Jezus toen vol liefde met zijn volgelingen omging, zo is Hij nog altijd voor Gods kinderen. Daar kunnen we ons elke keer aan optrekken. Dat hebben we ook nodig, want we kunnen van alles meemaken: teleurstelling, verlies, tegenslag, spot, ziekte, of, zoals christenen elders: vervolging, marteling, moord. Daartegenover kunnen we er zeker van zijn: verbonden met Christus zijn we veilig. Als we luisteren naar zijn Woord, als we ons leven afhankelijk maken van Hem, zullen we elke keer weer Christus' liefde ervaren.

Helaas zullen onze omstandigheden vaak onveranderlijk moeiteloos blijven. Maar onze tekst maakt duidelijk: dwars door alles heen blijft de zekerheid bestaan dat Christus bij ons betrokken is.

Kort samengevat: het kan voor ons vaststaan dat het zin heeft aan Christus' Woord te gehoorzamen, want vroeg of laat geeft Christus daar effect aan. Tegelijk is het ontspannend afhankelijk te zijn van Hem; wel wordt van ons gevraagd dat we ons toegewijd inzetten, maar Gods plannen worden daardoor niet bepaald, zodat hoogmoed en krampachtigheid volledig buiten de orde zijn. Ten slotte: we staan er niet alleen voor maar mogen ons gedragen weten door Christus' liefde.